

LT

LT

LT

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2010.7.20
KOM(2010) 386 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

**ES kovos su terorizmu politika.
Svarbiausi laimėjimai ir ateities uždaviniai**

SEK(2010) 911

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

ES kovos su terorizmu politika. Svarbiausi laimėjimai ir ateities uždaviniai

1. ĮŽANGA

Nors Europos Sąjungoje didelio masto teroro aktų nebuvo nuo išpuolių Madride ir Londone, terorizmo grėsmė tebėra didelė ir nuolat kintanti¹. Grėsmę kelia ne tik islamistinis terorizmas, bet ir separatistinis ir anarchistinis terorizmas. 2008 m. išpuoliai Mumbajuje ir mėginimas susprogdinti iš Amsterdamo į Detroitą 2009 m. Kalėdų dieną skridusį lėktuvą rodo, kad teroristų išpuolių metodai pasikeitė. Grėsmę šiuo metu kelia ne tik organizuotai veikiantys teroristai, bet ir pavieniai teroristai, vadinamieji vieniši vilkai, kurių radikalūs įsitikinimai galėjo susiformuoti ekstremistų propagandos pagrindu ir kurie mokomajai medžiagai ir bombų gamybos instrukcijoms gauti naudojami internetu. Šie pokyčiai reiškia, kad tarptautinė bendruomenė taip pat turi prisitaikyti kovodama su tokiais grėsmėmis.

Atėjo laikas apžvelgti pagrindinius su kova su terorizmu susijusius ES lygmens laimėjimus teisės ir politikos srityje ir nustatyti keletą šios srities ateities uždavinių. Šiame komunikate Europos Parlamento prašymu pateikti pagrindiniai dabartinės ES kovos su terorizmu strategijos politinio vertinimo elementai, taip pat nurodyti svarbūs parengiamieji veiksmai kuriant platesnio masto vidaus saugumo strategiją. Tačiau atsižvelgiama į tai, kad šioje opioje srityje pagrindinių veiksmų imasi valstybės narės.

Atsižvelgti į praeities laimėjimus ir ateities uždavinius ypač svarbu įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, taip pat priėmus naująją daugiametę darbo programą ir Teisingumo, laisvės ir saugumo srities veiksmų planą (Stokholmo programa). Šis komunikatas pagrįstas ES būsimus veiksmus plačiai nubrėžiančioje Stokholmo programoje² ir jos įgyvendinimo veiksmų plane³ nustatytomis kovos su terorizmu priemonėmis bei iniciatyvomis ir jas papildo.

2005 m. ES kovos su terorizmu strategiją⁴, kuri tebėra pagrindinis orientacinis ES veiksmų šioje srityje pagrindas, sudaro keturi veiklos aspektai: prevencija, apsauga, persekiojimas ir reagavimas. Pagal tokią pačią struktūrą parengtas šis komunikatas. Pabrėžti kai kurie pagrindiniai visų keturių veiklos aspektų laimėjimai ir nustatyti būsimi uždaviniai. Prie komunikato pridėtas Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, kuriame pateikta lentelė, kurioje išsamiau apžvelgiami pagrindiniai ES veiksmai pagal keturis veiklos aspektus⁵.

Konkrečių su duomenų rinkimu ir valdymu susijusių priemonių (įskaitant su keleivio duomenų įrašais ir duomenų tvarkomų teikiant elektroninių ryšių paslaugas, saugojimu susijusias priemones) vertinimas bus pateiktas atskiruose komunikatuose. Šiame komunikate daugiausia dėmesio skiriama Europos Sąjungos vidaus saugumui grėsmę keliantiems su

¹ Naujausi duomenys pateikti Europolo 2010 m. ataskaitoje dėl terorizmo padėties ir tendencijų Europos Sąjungoje, žr. adresu <http://www.europol.europa.eu/publications>.

² OL C 115, 2010 5 4, p. 1.

³ 2010 m. balandžio 20 d. COM (2010) 171 galutinis.

⁴ 2005 m. lapkričio 30 d. dok. Nr. 14469/4/05.

⁵ SEC (2010)

terorizmu susijusiems klausimams. Bendradarbiavimas su išorės partneriais apžvelgtas tik tais atvejais, kai jis daro tiesioginį poveikį ES vidaus saugumui.

2. SVARBIAUSI ES LAIMĖJIMAI IR ATEITIES UŽDAVINIAI

ES kovos su terorizmu strategijoje ir jos įgyvendinimo veiksmų plane plačiai apibrėžiami veiksmai ir priemonės, kurie galėtų padėti kovoti su terorizmu⁶. Atsižvelgiant į šio komunikato aprėptį, aptarti ne visi veiksmai, kurių per pastaruosius penkerius metus imtasi šiose plataus masto srityse, todėl šiame komunikate daugiausia dėmesio skiriama Kovos su terorizmu strategijos keturių veiklos aspektų – prevencijos, apsaugos, persekiojimo ir reagavimo – pagrindiniams strateginiams elementams.

2.1. Prevencija

Pagrindinis šios veiklos uždavinys – užkirsti kelią radikalizmo plitimui ir teroristų verbavimui – veiklai, kuri skatina rengti teroristų išpuolius. Tačiau į prevencijos sritį taip pat patenka teroristų naudojimas internetu – palaikant ryšius, ieškant lėšų, mokymosi, verbavimo ir propagandos sumetimais. Stokholmo programoje⁷ pabrėžiama, kad per ateinančius penkerius metus būtent šis veiklos aspektas turėtų būti sustiprintas, taip pat imantis tokių veiksmų, kaip išsamesni ir geriau pritaikyti saugumo srities moksliniai tyrimai, apimantys operatyvinį ir techninį darbą, taip pat su politika susijusias studijas ir visuomenės aspektus.

2.1.1. Pagrindiniai laimėjimai

Pagrindinė ES teisinė priemonė, reglamentuojanti teroristų nusikaltimus, yra Pamatinis sprendimas dėl kovos su terorizmu (2002/475/TVR)⁸, kuriame apibrėžta, kuriuos veiksmus valstybės narės turėtų laikyti teroristų išpuoliais. Komisijos iniciatyva ši teisinė priemonė buvo iš dalies pakeista, kad būtų labiau atsižvelgta į prevencijos aspektus⁹. Šis iš dalies pakeistas pamatinis sprendimas šiuo metu yra teisinis pagrindas, kuriuo remiantis derinamos nacionalinės nuostatos dėl:

- viešo kurstymo įvykdyti teroristinį nusikaltimą;
- teroristų verbavimo; taip pat
- teroristų rengimo.

Tai reiškia, kad visoms valstybėms narėms perkėlus pamatinio sprendimo nuostatas, bus galima persekioti ir bausti asmenis, kurie mėgina į terorizmo veiklą įtraukti kitus asmenis juos skatindami rengti teroristų išpuolius, mėgindami juos įtraukti į teroristų tinklus arba suteikdami jiems informaciją, reikalingą išpuoliams rengti, pvz., bombų gamybos instrukcijas. Priėmus šį dalinį pakeitimą už tokio pobūdžio nusikalstamą veiką, taip pat daromą naudojantis internetu, bus baudžiama visoje ES. Tai svarbus žingsnis derinant ES teisės aktus

⁶ 2007 m. parengtoje naujausioje išsamioje visų veiksmų apžvalgoje (dok. Nr. 7233/1/07) įtraukta 140 skirtingų veiksmų, o į naujausią neatliktų veiksmų apžvalgą (dok. Nr. 15358/09, parengtas 2009 m. lapkričio mėn.) tebėra įtraukta 50 veiksmų.

⁷ OL C 115, 2010 5 4, p. 24.

⁸ OL L 164, 2002 6 22, p. 3.

⁹ 2008 m. lapkričio 28 d. pamatinis sprendimas 2008/919/TVR, OL L 330, 2008 12 9, p. 21.

su 2005 m. gegužės mėn. Europos Tarybos konvencija dėl terorizmo prevencijos, kurios pagrindu parengtos naujosios nuostatos.

Komisija taip pat siekia skatinti viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystę pagrįstą požiūrį kovojant su teroristų naudojimu internetu¹⁰. Pradėtas teisėsaugos institucijų ir paslaugų teikėjų dialogas, siekiant sumažinti neteisėtos su terorizmu susijusio turinio informacijos sklaidą internetu. Rengiamas europinio viešojo ir privačiojo sektoriaus bendradarbiavimo šiuo klausimu susitarimo pavyzdys.

Radikalizmas plinta ne tik internetu, bet ir tiesiogiai verbuojant. Europolo 2010 m. ataskaitoje dėl terorizmo padėties ir tendencijų nurodyta, kad didelį skaičių terorizmo ar ekstremistų organizacijų remia aktyvūs jaunimo filialai, kelioms valstybės narėms itin keliantys susirūpinimą kaip galimi radikalizmo ir verbavimo centrai. Tai rodo, kad ekstremistų ideologija tebėra patraukli imliems asmenims. Europolo ataskaitoje taip pat patvirtinta, kad nemažai radikalų pažiūrų asmenų vyksta iš ES į konflikto zonas arba dalyvauja teroristų mokymo stovyklose ir vėliau grįžta į Europą. Visa tai rodo, kad rizika, susijusi su radikalias pažiūras perimančiu ir teroristinius išpuolius rengiančiu jaunimu, tebėra didelė.

Pastaraisiais metais Europos Sąjunga vykdė keletą svarbių politikos priemonių, skirtų kovai su radikalizmo plitimu ir verbavimu. Vyksta svarbus šių politikos priemonių įgyvendinimo ir paramos darbas. Svarbus įvykis – priimta konkreti ES strategija dėl kovos su radikalizmo skatinimu ir verbavimu¹¹. Strategijoje išskirti trys pagrindiniai tikslai: sužlugdyti į teroristinę veiklą žmones įtraukiančių tinklų ir asmenų veiklą; užtikrinti, kad vyrautų ne ekstremistinės pažiūros, o daugumos nuomonė, ir dar aktyviau remti demokratijos, saugumo, teisingumo ir galimybių visiems užtikrinimą. Išsamios priemonės šiems tikslams pasiekti nustatytos 2009 m. birželio mėn. patvirtiname veiksmų plane ir įgyvendinimo plane. Be to, priimta Ryšių su žiniasklaida strategija.

Atsižvelgdamos į ES kovos su terorizmu koordinatoriaus¹² iniciatyvą, kai kurios valstybės narės sutiko imtis iniciatyvos konkrečioms veiklos sritims parengti ir ėmėsi svarbių projektų šiai strategijai ir veiksmų planui įgyvendinti. Šios veiklos sritys: žiniasklaida ir strateginis ryšių palaikymas (Jungtinė Karalystė), imamų mokymas (Ispanija), viešasis tvarkos palaikymas bendruomenės pastangomis (Belgija), bendradarbiavimas su vietos valdžios institucijomis (Nyderlandai), kova su radikalizmo plitimu (Danija), terorizmas ir internetas (Vokietija). Daug šių projektų gauna finansinę paramą iš Komisijos.

¹⁰ Siekdama padėti teisėsaugos institucijoms šioje srityje, Komisija užsakė dvi studijas, kurios padės formuoti politiką ir kurių pagrindu bus priimtos praktinės priemonės, skirtos kovoti su interneto naudojimu terorizmo sumetimais:

neįstatymines priemones, skirtas užkirsti kelią smurtinį radikalizmą skatinančio turinio informacijos sklaidimui internete, įskaitant nevyriausybinių organizacijų ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą; metodiką ir priderintas technologines priemones smurtinį radikalizmą skatinančio turinio informacijos veiksmingam aptikimui internete.

Šių studijų rezultatų tikimasi 2011 m.

¹¹ ES strategija dėl kovos su radikalizmo skatinimu ir verbavimu teroristinei veiklai buvo patikslinta 2008 m. lapkričio mėn. (CS/2008/15175).

¹² Kurti Kovos su terorizmu koordinatoriaus poziciją nuspręsta 2004 m. kovo 25 d. Europos Vadovų Tarybos posėdyje parengta Deklaracija dėl terorizmo, kuri priimta reaguojant į sprogdinimus Madride. Koordinatorius dirba Tarybos sekretoriato, derina Tarybos darbą kovos su terorizmu srityje ir, tinkamai atsižvelgdamas į Komisijos atsakomybę, apžvelgia visas Sąjungos priemones, kad galėtų reguliariai rengti ataskaitas Tarybai ir imtis tolesnių veiksmų Tarybos sprendimų pagrindu.

Komisija plėtoja šią politikos kryptį – 2005 m. parengtas komunikatas dėl smurtinių radikalėjimą skatinančių veiksnių nagrinėjimo¹³. Be to, naudojant Komisijos paramą parengta daug studijų ir prieinamų akademinų tyrimų apžvalga.

Be to, siekdama remti šioje srityje dirbančių akademikų ir politikų dialogą, Komisija 2008 m. sukūrė Europos radikalizacijos grėsmių ekspertų tinklą. Pirmas šio tinklo posėdis įvyko Briuselyje 2009 m. vasario 27 d. 2009 ir 2010 m. vykusiuose seminaruose dalyvė sociologai, kiti akademikai ir svarbiausi srities specialistai keitėsi gerąją patirtimi ir siekė nustatyti geriausius veiklos principus. Aptarti tokie sparčiai kintančių sričių klausimai, kaip verbavimui palanki terpė, pilietinės visuomenės įtraukimas siekiant kovoti su smurtiniu ekstremizmu, vietos bendruomenių įgalinimas priešintis radikalizmui. Seminaruose taip pat siekiama remti Kovos su terorizmu koordinatoriaus inicijuotų projektų įgyvendinimą.

Galiausiai svarbu pabrėžti, kad ES iniciatyvos, kuriomis siekiama kovoti su rasizmu, ksenofobija ir diskriminacija, taip pat padeda užkirsti kelią radikalizmo plitimui ir būsimų teroristų verbavimui.

2.1.2. Ateities uždaviniai

Būtina tiksliau nustatyti veiksmingiausius kovos su radikalizmo plitimu ir verbavimu būdus. Būtina vertinti vykdomų nacionalinių politikos programų veiksmingumą; tam būtina parengti patikimus rodiklius duomenims rinkti.

→ Komisija 2011 m. ketina parengti komunikatą, kuriame apžvelgs patirtį, įgytą kovojant su radikalizmo plitimu ir verbavimu, susijusiu su terorizmu valstybėse narėse. Remiantis šiuo pagrindu bus galima peržiūrėti ir atnaujinti esamą ES strategiją ir veiksmų planą.

Kitas uždavinys – nustatyti ir taikyti veiksmingiausius metodus sprendžiant interneto naudojimo terorizmo sumetimais problemą.

Būtina toliau remti valstybių narių teisėsaugos institucijų pastangas kovojant su neteisėta su terorizmu susijusio turinio informacija internete; tam būtina stiprinti viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystę.

2.2. Apsauga

Žmonių ir infrastruktūros apsauga yra antras kovos su terorizmu strategijos tikslas. Ši strategijos dalis yra plačiausia ir apima įvairias veiklos sritis, įskaitant ES grėsmės vertinimus, tiekimo grandinės saugumą, ypatingos svarbos infrastruktūros apsaugą, transporto saugumą, sienų kontrolę ir saugumo srities mokslinius tyrimus.

¹³ COM (2005) 313, 2005 m. rugsėjo 21 d.

2.2.1. Pagrindiniai laimėjimai

Per pastaruosius penkerius metus imtasi svarbių veiksmų sienų apsaugai stiprinti. Naujos technologijos pasitelkiamos kuriant šiuolaikinę, integruotą sienų valdymo sistemą. 2006 m. pradėti naudoti biometriniai pasai. Rengiama antrosios kartos Šengeno informacinė sistema ir Vizų informacinė sistema, parengtas jų teisinis pagrindas.

Elektroninio saugumo srityje 2005 m. priimtas Pamatinis sprendimas dėl atakų prieš informacines sistemas¹⁴, o 2009 m. komunikatu¹⁵ nustatytas veiksmų planas dėl ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros apsaugos nuo grėsmių.

Per pastaruosius metus parengta ir įtvirtinta svarbi transporto saugumo teisinė sistema, ypatingą dėmesį skiriant civilinei aviacijai ir jūrų transportui. Civilinės aviacijos srityje ši bendra sistema padėjo sustiprinti saugumą ES ir už jos ribų. Po mėginimų 2006 m. susprogdinti iš ES į JAV skrendančius lėktuvus naudojant skystus sprogmenis, priimti teisės aktai šiai grėsmei šalinti. Komisija ką tik parengė atskirą komunikatą dėl kūno skenerių naudojimo ES oro uostuose¹⁶. ES taip pat bendradarbiauja su tarptautiniais partneriais, kad kintančioms grėsmėms šalinti būtų pradėtos naudoti naujos technologijos. Jūrų transporto saugumo srityje ES į teisės aktus įtraukė Tarptautinį laivo ir uosto įrenginių apsaugos kodeksą, o Komisija aktyviai dalyvauja Tarptautinės jūrų organizacijos veikloje. Aviacijos ir jūrų transporto srityje Komisija glaudžiai bendradarbiauja su valstybių narių administracijomis užtikrinant, kad laikomasi oro uostų ir uostų įrenginių tikrinimo sistemos.

Komisija taip pat parengė ES sprogmenų saugumo didinimo veiksmų planą, kurį 2008 m. balandžio mėn. patvirtinto Taryba¹⁷. Europolas ir valstybių narių valdžios institucijos dalyvauja įgyvendinant 50 konkrečių veiksmų, skirtų teroristų išpuoliams naudojant sprogmenis mažinti.

Su sprogmenimis susijęs darbas apima priemones, skirtas kai kurių cheminių medžiagų, kurias teroristai naudoja savadarbiams sprogmenims gaminti, lengvam prieinamumui mažinti. Atsižvelgdama į išsamias konsultacijas su valstybių narių valdžios institucijomis ir chemijos pramone, Komisija rengia įstatyminių ir neįstatyminių priemonių, kuriomis siekiama geriau kontroliuoti šių prekursorių naudojimą ES, pasiūlymus. Šiuos pasiūlymus tikimasi priimti 2010 m. rudenį.

Siekiant remti saugumo ir kovos su terorizmu politikos krypties plėtojimą, pagal 7-ąją mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros bendrąją programą parengta visapusiška Europos saugumo tyrimų programa ir 2007–2013 m. laikotarpiu skirtas 1,4 mlrd. EUR finansavimas. Europos saugumo mokslinių tyrimų ir inovacijų forumas, praėjusiais metais parengęs galutinę ataskaitą¹⁸, teikia naujausius pastebėjimus šioje srityje.

2006 m. Komisija priėmė Europos ypatingos svarbos infrastruktūros objektų apsaugos programą. Kaip šios programos dalis 2008 m. pabaigoje priimta Europos ypatingos svarbos infrastruktūros direktyva, kurioje daugiausia dėmesio skiriama tokios infrastruktūros nustatymo ir paskyrimo procedūrai ir jos apibrėžčiai. Ši direktyva yra tik pirmas ES žingsnis

¹⁴ OL L 69, 2005 3 16.

¹⁵ COM (2009) 149 galutinis, 2009 m. kovo 30 d.

¹⁶ COM (2010) 311 galutinis, 2010 m. birželio 15 d.

¹⁷ Dok. Nr. 8109/08.

¹⁸ Nuomonė pateikta tinklalapyje <http://www.esrif.eu>.

siekiant šalinti grėsmės Europos ypatingos svarbos infrastruktūrai. Iš pradžių direktyva taikoma tik energetikos ir transporto sektoriui. Veikla ypatingos svarbos infrastruktūros srityje apima pastangas kurti Ypatingos svarbos infrastruktūros objektų išpėjimo ir informacinį tinklą ir ES laboratorijų, bandančių saugumo įrangą, etaloninį tinklą, kuris turėtų padėti nustatyti saugumo sistemų standartus ir sertifikavimo tvarką.

Tiekimo grandinės saugumo srityje ES įsipareigojo įgyvendinti Pasaulio muitinių organizacijos tarybos 2005 m. birželio mėn. priimtą pasaulinės prekybos saugumo ir supaprastinimo standartų sistemą, kad būtų užtikrintas pasaulinės prekybos saugumas ir sudarytos palankios prekybos sąlygos. Siekdama sustiprinti tiekimo į (iš) ES grandinių saugumą, Komisija į dabartinį Bendrijos muitinės kodeksą ir jo įgyvendinimo nuostatas (Reglamentai Nr. 648/2005¹⁹ ir Nr. 1875/2006²⁰) įtraukė su saugumu susijusių dalinių pakeitimų. Įgyvendinant šias priemones pradėti taikyti išankstinės informacijos apie krovinių reikalavimai ir Bendrijos rizikos valdymo sistema. Be to, pradėta įgaliojimų ekonominių operacijų vykdytojų programa, pagal kurią ekonominių operacijų vykdytojai savo noru gali didinti tiekimo grandinių saugumą mainais už palankesnes prekybos sąlygas.

2.2.2. Ateities uždaviniai

Apsaugos srityje tobulinti galima dar labai daug dalykų. Po trejų metų bus peržiūrima ypatingos svarbos infrastruktūros direktyva siekiant įvertinti jos poveikį ir nustatyti, ar reikia įtraukti kitus sektorius, pvz., informacinių ir ryšių technologijų (IRT) sektorių. Sprogmenų saugumo veiksmų planas turėtų būti peržiūrėtas, taip pat turėtų būti įvertintas jo veiksmingumas.

→ Toliau bus siekiama stiprinti transporto saugumą, visų pirma pasitelkiant naujas technologijas, kurios padėtų sužlugdyti teroristų planus prasmukti neaptiktiems (pvz., jiems naudojant skystus sprogmenis ar metalo neturinčias medžiagas). Būtina užtikrinti keleivių saugumą kartu paisant žmogaus teisių. Transporto saugumo srityje itin svarbu įtraukti suinteresuotąsias šalis.

Dedant pastangas kurti Europos pramonės saugumo politiką, turėtų toliau būti siekiama spręsti saugumo sistemų (pvz., aptikimo technologijos) standartų ir sertifikavimo klausimus. Saugumo sistemos turėtų būti bandomos ir tikrinamos visoje ES, taip pat turėtų būti sukurta abipusiai pripažįstamų sertifikavimo rezultatų sistema.

→ Vienas iš pagrindinių uždavinių – užtikrinti viešojo sektoriaus naudotojų, įskaitant teisėsaugos srities specialistus, mokslininkų bendruomenės ir technologijų tiekėjų bei pramonės ryšių stiprinimą ir palaikymą, kad būtų vykdoma veiksminga saugumo mokslinių tyrimų politika ir taip užtikrinamas aukšto lygio saugumas.

¹⁹ OL L 117, 2005 5 4, p. 13.

²⁰ OL L 360, 2006 12 19, p. 64.

2.3. PERSEKIOJIMAS

Šis ES kovos su terorizmu strategijos aspektas apima tokius klausimus, kaip informacijos rinkimas ir analizė, teroristų veiksmų ir veiklos stabdymas, policijos ir teismų bendradarbiavimas ir kova su terorizmo finansavimu.

2.3.1. *Pagrindiniai laimėjimai*

Pastaraisiais metais susitarta dėl daug priemonių, kuriomis tobulinamas informacijos rinkimas ir keitimasis tarp valstybių narių teisėsaugos agentūrų ir teisminių institucijų. Šios priemonės – tai Duomenų saugojimo direktyva, Priemo sutarties įtraukimas į ES teisės aktus ir Pamatinis sprendimas dėl keitimosi informacija ir žvalgybos informacija tarp teisėsaugos institucijų supaprastinimo. Europos arešto orderis padėjo lengviau iš vienos valstybės narės į kitą perkelti sunkiais nusikaltimais, įskaitant terorizmo išpuolius, įtariamus asmenis²¹. Patvirtintas pirmas Europos įrodymų orderio, padedančio gauti įrodymus kitoje valstybėje narėje, taikymo etapas²².

Parengus naują teisinį pagrindą sustiprinta Europolo veikla ir bendradarbiavimas su Eurojustu. Keisdamasis informacija ir analizei skirtomis darbo bylomis, rengdamas strategiškesnes priemones, pvz., Europos bombų duomenų bazę ir Išankstinio perspėjimo apie sprogmenis ir chemines, biologines, radioaktyvias bei branduolines (ChBRB) medžiagas sistemą, Europolas labai padėjo įgyvendinti daug kovos su terorizmu strategijoje numatytų tikslų.

Priėmus trečiąją Kovos su pinigų plovimu direktyvą, įtvirtintos kovos su terorizmo finansavimu teisinės nuostatos. Siekiant gerbti pagrindines teises, peržiūrėti ES teisės aktai, kuriais nustatoma su terorizmu susijusių asmenų ir subjektų įtraukimo į sąrašus siekiant išaldyti jų turtą tvarka. Peržiūrint tokius teisės aktus labiausiai atsižvelgta į susijusių asmenų ir subjektų teisę naudotis veiksminga pažeistų teisių gynimo tvarka ir gynybos teise atsižvelgiant į Europos Teisingumo Teismo praktiką. Galiausiai 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1889/2005²³ dėl grynųjų pinigų, įvežamų į Bendriją ar išvežamų iš jos, kontrolės, tikrinant grynųjų pinigų srautus prie ES sienų, padedama užkirsti kelią terorizmo finansavimui.

Be teisės aktų, Komisija taip pat rengia politikos priemones, kuriomis siekiama kovoti su terorizmo finansavimu, pvz., savanoriškas gaires ne pelno organizacijų pažeidžiamumui mažinti, siekiant jas apsaugoti nuo piktnaudžiavimo terorizmo finansavimo sumetimais. 2011 m. pradžioje ketinama parengti komunikatą.

2.3.2. *Ateities uždaviniai*

Šiuo metu nagrinėjamas visų naujų su keitimusi informacija susijusių teisinių priemonių ryšys, sąveika ir geriausia taikymo patirtis; šie klausimai bus aptarti atskiruose komunikatuose. Užduotis bus užtikrinti, kad šios priemonės atitiktų tikruosius poreikius, kad

²¹ 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos, OL L 190, 2002 7 18, p. 1.

²² 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/978/TVR dėl Europos įrodymų orderio, skirto gauti daiktus, dokumentus ir duomenis siekiant juos naudoti baudžiamuosiuose procesuose, OL L 350, 2008 12 30, p. 72.

²³ OL L 309, 2005 11 25, p. 9.

valstybių narių valdžios institucijos galėtų keistis informacija, reikalinga užkirsti kelią teroristiniams nusikaltimams ir su jais kovoti, kartu visapusiškai gerbiant privatumo teisę ir laikantis duomenų apsaugos taisyklių.

→ Siekiama nustatyti tinkamą Europos keleivio duomenų įrašų naudojimo politiką siekiant kovoti su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu.

Į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo įtraukta nauja su terorizmo finansavimu susijusi nuostata (Sutarties 75 straipsnis), kuria galima remtis kaip teisiniu pagrindu konkrečių administracinių priemonių, pvz., lėšų ar finansinio turto, priklausančio fiziniams arba juridiniams asmenims, grupėms ar nevalstybiniais subjektams arba jų valdomo, įšaldymo, sistemai nustatyti.

Komisija taip pat nagrinės poreikį priimti ES teisės aktus dėl tyrimo metodų, kurie yra labai svarbūs tiriant teroristinius nusikaltimus ir jiems užkertant kelią.

→ Šis klausimas gali būti išspręstas Komisijai 2011 m. parengus teisės akto dėl visapusiško įrodymų rinkimo baudžiamosiose bylose režimo, grindžiamo abipusio pripažinimo principu ir taikomo visų rūšių įrodymams, pasiūlymą.

Paskutinis uždavinys pagal šį veiklos aspektą yra užtikrinti, kad ES kovos su terorizmu politika būtų deramai pagrįsta įrodymais ir geriausiais turimais grėsmių vertinimais. Šio uždavinio dalinis sprendimas – bendrai parengta metodika, pagrįsta bendrais kriterijais grėsmėms Europos lygmeniu analizuoti.

2.4. REAGAVIMAS

Šis ES kovos su terorizmu strategijos aspektas apima tokius klausimus, kaip civilinis reagavimo pajėgumas šalinti teroro aktų padarinius, išankstinio perspėjimo sistemos, krizių bendras valdymas ir pagalba terorizmo aukoms.

2.4.1. Pagrindiniai laimėjimai

Pagrindinis ES reagavimo srities elementas, plėtotas pastaraisiais metais, yra Europos civilinės saugos mechanizmas, pagal kurį užtikrinama, kad į bet kokią krizę, įskaitant teroristų išpuolius, reaguojama koordinuotai ir išnaudojant valstybių narių pajėgumus. Siekiant užtikrinti, kad į krizes būtų reaguojama koordinuotai, taip pat sukurti Europos Sąjungos lygmens (Krizių koordinavimo priemonės) ir konkrečiai Komisijos lygmens (ARGUS sistema) mechanizmai. Nuolat vyksta pratybos, kad būtų pasirengta šias priemones taikyti visais lygmenimis.

Europolas atlieka svarbią reagavimo į teroristų išpuolius funkciją, ypač kai išpuolių padariniai yra tarpvalstybinio pobūdžio: pasitelkiami keitimosi informacija mechanizmai reagavimui į tokius išpuolius koordinuoti.

Valstybių narių gebėjimai reaguoti į teroristų išpuolius peržiūrėti atlikus antrą tarpusavio peržiūrą. Neseniai parengta galutinė šios iniciatyvos ataskaita, kurioje valstybėms narėms pateikta konkrečių rekomendacijų, kaip tobulinti pastangas. Rekomendacijos pateiktos dėl

struktūrinių klausimų, komunikacijos, bendradarbiavimo stiprinimo ir visuomenės informavimo²⁴.

Atsižvelgdama į tai, kad jei teroristai gautų cheminių, biologinių, radioaktyvių ir (arba) branduolinių medžiagų (ChBRB), padariniai būtų labai rimti, Komisija nuo 2006 m. deda pastangas tokių medžiagų saugumui užtikrinti. 2009 m. birželio mėn. Komisija priėmė komunikatą ir ES ChBRB saugumo veiksmų planą, kurį Taryba patvirtino 2009 m. lapkričio mėn. ES ChBRB saugumo veiksmų planą sudaro 130 konkrečių veiksmų ChBRB incidentų prevencijos, aptikimo ir reagavimo srityse, jame valstybėms narėms ir ES nustatyta aiški ateities darbotvarkė²⁵. Parengties ir reagavimo srityje įtraukti tokie veiksmai, kaip ChBRB rizikos įtraukimas į su ekstremaliomis situacijomis susijusį planavimą, reguliarių ChBRB srities pratybų organizavimas, atsakomųjų priemonių stiprinimas ir informacijos srautų tobulinimas.

Komisija nuolat remia teroristų išpuolių aukas, taip pat finansuodama veiklą, skirtą jų padėčiai pagerinti. Per pastaruosius penkerius metus terorizmo aukoms skirta apie 5 mln. EUR. Be to, Komisija finansuoja Nukentėjusiųjų nuo terorizmo asociacijų tinklą. Pagrindinis šio tinklo tikslas – skatinti nukentėjusiųjų nuo terorizmo asociacijų tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir užtikrinti geresnį atstovavimą nukentėjusiųjų interesams ES lygmeniu.

2.4.2. Ateities uždaviniai

Užbaigus šiuo metu atliekamą ES civilinės apsaugos politikos vertinimą paaiškės, kokių tolesnių veiksmų būtina imtis. Komisija taip pat ieško būdų, kaip stiprinti koordinavimą ir bendradarbiavimą, kad būtų sudaromos geresnės konsulinės apsaugos sąlygos, visų pirma per krizes, ir šiuo tikslu šių metų rudenį pateiks komunikatą.

→ ES funkcija valdant krizes ir nelaimes turi būti toliau plėtojama, visų pirma plėtojant greitojo reagavimo pajėgumą pasitelkiant esamas humanitarinės pagalbos ir civilinės apsaugos priemones.

ES ChBRB saugumo veiksmų plano įgyvendinimas yra prioritetas. 2010 m. pradžioje parengus ES ChBRB saugumo veiksmų plano įgyvendinimui remti reikalingas priemones, pradėtas veiksmų plano įgyvendinimas. Komisija plano įgyvendinimą rems rengdama tikslinius kvietimus teikti paraiškas pagal finansinę programą, sukurtą kovai su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu remti.

Stokholmo programos įgyvendinimo veiksmų plane nurodyta, kad 2011 m. Komisija pateiks teisės akto pasiūlymą dėl visapusiškos priemonės dėl nukentėjusiųjų, įskaitant nukentėjusiųjų nuo terorizmo, apsaugos.

→ Svarbus naujas elementas – solidarumo sąlyga, įtraukta į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 222 straipsnį. Būtina sparčiai parengti šio privalomo mechanizmo įgyvendinimo tvarką.

²⁴ Dok. Nr. 8568/10.

²⁵ Dok. Nr. 15505/1/09.

2.5. Horizontalieji klausimai

Be keturių 2005 m. kovos su terorizmu strategijos veiklos aspektų, strategijos įgyvendinimui taip pat svarbūs ir horizontalieji klausimai. Šie klausimai – tai pagarba pagrindinėms teisėms, bendradarbiavimas su išorės partneriais kovojant su terorizmu ir finansavimas.

2.5.1. Pagarba pagrindinėms teisėms

Pagarba pagrindinėms teisėms ir teisinės valstybės principų paisymas yra ES kovos su terorizmu požiūrio svarbiausias aspektas. Kovos su šia neganda priemonių turi būti imamosi visapusiškai atsižvelgiant į pagrindines teises. ES šiuo požiūriu turi būti pavyzdys, o ES Pagrindinių teisių chartija turi būti ES politikos kelrodis. Tai ne tik teisinis reikalavimas, bet ir pagrindinė sąlyga skatinant nacionalinių valdžios institucijų tarpusavio pasitikėjimą ir apskritai pasitikėjimą visuomenėje. Todėl Komisija yra pasiryžusi užtikrinti, kad imantis bet kokių kovos su terorizmu priemonių būtų visiškai gerbiamos pagrindinės teisės. Visų pirma turi būti užtikrinta, kad keičiantis informacija kovos su terorizmu sumetimais būtų paisoma Pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintų teisių, visų pirma susijusių su asmens duomenų apsauga, ir laikomasi šios srities ES teisės aktų nuostatų. Be to, Komisija ryžtingai sieks, kad jos vykdoma politika skatintų įtrauktį ir dalyvavimą ir nemestų šešėlio ant kurios nors konkrečios žmonių grupės.

Šiuo požiūriu galima daryti nuorodą į Komisijos 2009 m. parengtą ataskaitą, kurioje pateikta valstybių narių atsakymų į klausimą baudžiamosios teisės, administracinės ir (arba) proceso teisės ir pagrindinių teisių kovojant su terorizmu klausimais suvestinė²⁶. Svarbu stebėti įvykius valstybėse narėse, įskaitant kovos su terorizmu priemonių teisinio užginčijimo atvejus nacionaliniuose teismuose, ir daryti tinkamas išvadas, kad ES lygmeniu šioje srityje būtų vykdoma tvari politika.

→ Prioritetas bus užtikrinti, kad šios srities ES teisės aktai ir veiksmai, įskaitant valstybių narių įtvirtintus įgyvendinimo teisės aktus, būtų visiškai suderinami su Pagrindinių teisių chartija.

2.5.2. Tarptautinis bendradarbiavimas ir partnerystė su trečiosiomis šalimis

Po 2001 m. rugsėjo mėn. įvykių daug pastangų dėta kuriant būtiną teisinę ir politinę sistemą, skirtą sustiprintam ES bendradarbiavimui su išorės partneriais kovos su terorizmu srityje. Imtasi veiksmų per tarptautines organizacijas ir įstaigas, pvz., Jungtines Tautas ir Didįjį aštuoneta, plėtota glaudi partnerystė su įvairiomis trečiomis šalimis, visų pirma su JAV.

Jungtinės Tautos parengė savo pasaulinę kovos su terorizmu strategiją, kurią Generalinė Asamblėja priėmė 2006 m. rugsėjo mėn. Kovos su terorizmu iniciatyvas taip pat vykdo Europos Taryba ir ESBO. Didžiojo aštuoneto šalys taip pat aktyviai veikė šioje srityje, visų pirma per Romos ir Liono grupę ir Kovos su terorizmu veiksmų grupę.

Taip pat esama glaudžių ryšių tarp Europos Sąjungos vidaus saugumo politikos ir jos tarptautinio matmens. Pavyzdžiui, ES ChBRB saugumo veiksmų planas turi sąsajų su pasaulinio masto pastangomis kovoti su masinio naikinimo ginklų platinimu. Taip pat esama glaudžių sąsajų tarp ES ChBRB saugumo veiksmų plano ir Pasaulinės kovos su branduoliniu terorizmu iniciatyvos. Be to, ES dvejojo naudojimo objektų eksporto kontrolės režimas labai

²⁶ SEC (2009) 225, 2009 m. vasario 19 d.

padeda riboti galimybes valstybiniais ir nevalstybiniais veikėjams gauti medžiagų, kurios galėtų būti panaudotos cheminiams, biologiniams ar branduoliniams ginklams gaminti. Šioje srityje Komisija užima pirmaujamąs pozicijas.

Kovodama su terorizmu, ES didelį dėmesį skiria santykiams su JAV. 2009 m. ir 2010 m. priimta keletas bendrų deklaracijų, pvz., ES ir JAV bendras pareiškimas dėl sulaikymo įstaigos Gvantanamo įlankoje uždarymo ir būsimo bendradarbiavimo kovojant su terorizmu, ES ir JAV bendras pareiškimas dėl transatlantinio bendradarbiavimo teisingumo, laisvės ir saugumo erdvėje stiprinimo, bendras Toledo pareiškimas dėl aviacijos saugumo bei ES ir JAV 2010 m. kovos su terorizmu deklaracija. Taip pat parengta svarbių susitarimų su JAV: du bendradarbiavimo susitarimai su Europolu, bendradarbiavimo susitarimas su Eurojustu ir susitarimas dėl keleivio duomenų įrašų (PNR). Neseniai užbaigtas rengti susitarimas dėl terorizmo finansavimo sekimo programos. Visais šiais susitarimais siekiama užtikrinti, kad terorizmo prevencijai reikalinga informacija, laikantis ES teisinių reikalavimų, būtų prieinama atitinkamoms teisėsaugos institucijoms. Susitarimai dėl PNR duomenų perdavimo taip pat pasirašyti su Kanada ir Australija.

Ekspertų lygmeniu taip pat imtasi konkrečių veiksmų praktiniam bendradarbiavimui su partneriais kovos su terorizmu srityje gerinti, įskaitant 2008 m. pabaigoje surengtą ES ir JAV ekspertų seminarą sprogmenų saugumo tema. Nuo tada toliau rengiami ES ir JAV ekspertų seminarai: 2010 m. vyko seminarai sprogmenų, ypatingos svarbos infrastruktūros ir smurtinio ekstremizmo prevencijos klausimais. Galiausiai kovodamos su terorizmu, ES ir JAV glaudžiai bendradarbiauja keliose trečiosiose šalyse ir tokiuose tarptautiniuose forumuose, kaip Jungtinės Tautos.

→ Svarbiausias uždavinys – toliau plėtoti bendradarbiavimo su išorės partneriais, ypač JAV, priemones ir mechanizmus, kurie leis ES su šiais partneriais vykdyti veiksmingesnę ir labiau struktūruotą veiklą tiek strateginiu, tiek praktiniu lygmeniu. Glaudžiai bendradarbiaujant dėmesys turėtų būti skiriamas ne tik vidaus saugumo aspektams, bet ir trečiosioms šalims ir regionams, kurie nustatyti kaip bendri kovos su terorizmo grėsmėmis prioritetai, t. y. tokios šalys, kaip Afganistanas, Pakistanas, Irakas, Jemenas, Somalis ar Sahelio regionas. ES agentūros, visų pirma Europolas ir Eurojustas, turėtų ir toliau aktyviai bendradarbiauti su išorės partneriais, kad būtų stiprinama ES pridėtinė vertė.

Dedant tokias pastangas turėtų būti atsižvelgiama į tokių šalių socialinės ir ekonominės padėties mokslinius tyrimus, kurie išryškintų galimas radikalizacijos šaknis ar teroristų verbavimą, taip pat vidinius reagavimo pajėgumus, o pagrindinės teisės turėtų būti dialogo su svarbiais partneriais pagrindas.

2.5.3. *Finansavimas*

Finansavimas tampa svarbia paramos tiek ES kovos su terorizmu politikai, tiek valstybių narių pastangoms dalimi. Veiksmams ES viduje toks finansavimas teikiamas pagal Saugumo ir laisvių apsaugos programą, į kurią įtrauktos specialioji programa „Terorizmo ir kitos su saugumu susijusios rizikos prevencija, parengtis ir padarinių valdymas“ ir „Nusikalstamumo prevencijos ir kovos su nusikalstamumu programa“²⁷. 2007–2013 m. laikotarpiu kovos su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu politikai remti iš viso skirta 745 mln. EUR. Pagal

²⁷ OL L 58, 2007 2 24, p. 1.

minėtas programas remta daug projektų, skirtų ES kovos su terorizmu strategijai įgyvendinti, prašymų dalyvauti skaičius nuolat didėja.

→ Komisija pateiks pasiūlymus dėl finansavimo po 2013 m. laikotarpio pagal kitą daugiametę finansinę programą ir svarstys galimybę sukurti vidaus saugumo fondą.

Išorės veiksams 2006 m. sukurta Stabilumo priemonė – ES strateginė priemonė įvairiems visuotinio saugumo uždaviniams, įskaitant kovą su tarpvalstybiniais teroristų tinklais, spręsti. 2010 m. beveik 22 mln. EUR skirti su saugumu susijusiam bendradarbiavimui keliuose regionuose, kur padidėjo terorizmo grėsmė.

3. TOLESNI ŽINGSNIAI

Šiame komunikate pateiktas pagrindinių laimėjimų vertinimas rodo, kad per ateinančius metus būtina imtis daug darbų, ypač terorizmo prevencijos ir ES gyventojų apsaugos nuo galimų išpuolių ir jų padarinių srityse. Šiems veiksams Europos Sąjunga turėtų skirti daugiausia dėmesio, o Komisija nustatytus uždavinius išsamiau apžvelgs platesnės vidaus saugumo strategijos kontekste – rengiamame komunikate dėl vidaus saugumo strategijos.

2005 m. kovos su terorizmu strategija buvo svarbi, nes pagal ją imtasi ir įgyvendinta daug įvairių veiksmų ir priemonių, padėjusių veiksmingai kovoti su terorizmu ES lygmeniu. Tokia visa apimanti strategija padėjo Europos Sąjungai vykdyti sistemingesnę ir mažiau į atskirus išpuolius orientuotą politiką. Strategijos aktualumas neseniai patvirtintas Stokholmo programa. Tačiau Stokholmo programos įgyvendinimo veiksmų plane nurodyta, kad nauja institucinė struktūra suteikia Sąjungai precedento neturinčią progą geriau tarpusavyje susieti skirtingas kovos su terorizmu priemones ir vidaus bei išorės matmenį. Nors strategijos svarba ir pagrindinis joje įtvirtintas požiūris nėra aptariamai, dabar yra tinkamas laikas žengti žingsnį į priekį ir apžvelgti strategijos įgyvendinimą nacionaliniu požiūriu ir apsvarstyti būdus, kaip užtikrinti, kad strategija toliau išliktų aktuali ir atitiktų naujausius pokyčius. Imantis šių veiksmų ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas Lisabonos sutartimi įtvirtintai naujai institucinei struktūrai.

Siekdama remti šiuos veiksmus Komisija parengs studiją, kurioje bus išsamiau įvertinta dabartinė politika ir prioritetai ir kuri turėtų būti užbaigta prieš Stokholmo programos laikotarpio vidurio peržiūrą. Tai svarbu, kad visi pagrindiniai ES lygmens dalyviai – Taryba, Europos Parlamentas, Komisija – turėtų bendrą kovos su terorizmu viziją ir suprastų būsimus šios srities prioritetus.
